

Inleiding

De huidige Successiewet uit 1956 is aan vervanging toe. In 2000 werd er door de Commissie Moltmaker al een proeve van wet uitgebracht. Positief aan die proeve was dat er fundamenteel over de rechtsgronden was nagedacht. Dat ontbreekt nu. De economische benadering prevaleert boven de juridische. Dat is opmerkelijk, omdat van alle fiscale heffingswetten de Successiewet het nauwst verweven is met het civiele recht, meer in het bijzonder het erfrecht. Daardoor ontstaan er ook knelpunten in het huidige voorstel. Zeker bij gebrek aan deugdelijk overgangsrecht gaat dat tot problemen in de praktijk leiden. In de vele commentaren in de vakliteratuur is daar al op gewezen. Ik zal mij in deze bijdrage beperken tot drie onderwerpen.

Bedrijfsopvolgingsfaciliteit (bof)

De verruiming van de bof tot 90% is zeer wenselijk. Voor de continuïteit van met name het familiebedrijf is dat een goed voorstel. Wel zijn er nog verbeteringen en verduidelijkingen denkbaar. In de eerste plaats wijs ik op het begrip 'materiële onderneming'. In de situatie van vastgoedexploitatie is het voorstel niet helemaal duidelijk. In de jurisprudentie van de Hoge Raad zijn redelijk heldere criteria ontwikkeld wanneer er sprake is van ondernemen of beleggen bij vastgoed. Daar lijkt nu op afgedongen te worden. Concreet, wanneer binnen een concern een grote vastgoedportefeuille aanwezig, eigen personeel in dienst om die portefeuille te beheren en er zowel aan derden als aan eigen vennootschappen wordt verhuurd waarbij er daadwerkelijk risico wordt gelopen, dan zou er sprake van ondernemen moeten zijn. Nu lijkt de lat voor de bof hoger gelegd te worden en wordt er min of meer gesuggereerd dat er ook sprake van projectontwikkeling zou moeten zijn. Volgens mij moet de wetgever gewoon consistent zijn en klare wijzen schenken. Wat voor de inkomstenbelasting geldt, geldt ook voor de bof. Ten tweede heeft de praktijk grote behoefte aan een nadere duiding van het begrip beleggingsvermogen. Iedere goede en voorzichtige ondernemer houdt een gevulde kas aan. Het zou wel heel wrang zijn dat juist die voorzichtige ondernemers hun liquiditeiten tot het beleggingsvermogen gerekend zullen zien. De grens van 5% wordt al snel gehaald. Het afgelopen jaar hebben wij gezien hoe belangrijk het is dat bedrijven niet alleen een goede solvabiliteitsratio hebben, maar ook een liquiditeitsratio. Juist de bedrijven met veel vreemd vermogen zijn in problemen gekomen. Ik stel voor dat er een criterium in de wet komt dat van de aanwezige het criterium van 5% bij liquiditeiten wordt opgetrokken tot 15%. Dat geldt niet voor andere beleggingen. Ten derde moet de regeling van het fictief aanmerkelijk belang worden aangepast. De Vereniging van Familiebedrijven komt later aan het woord. Het FD heeft er gisteren en vandaag terecht aandacht aan besteed. Het is volstrekt onwenselijk dat de grote familiebedrijven in dit land deels de rekening van deze herziening gaan betalen. De huidige wettekst voor zowel de inkomstenbelasting als de Successiewet moet gehandhaafd blijven. En de onzinnige en aanvullende eis dat een holding altijd 100% van de aandelen in de werkmaatschappij zou moeten bezitten wil er sprake zijn van een fictief belang verhinderd iedere vorm van werknemersparticipatie. Dat moet er ook uit.

Afgezonderd Particulier Vermogen

Om praktische redenen verwijs ik hierbij naar de uitstekende bijdrage van Koos Boer. Wel wil ik een nadrukkelijk pleidooi houden dat mocht de wetgever op deze weg verder gaan het voor de praktijk een zeer grote aanbeveling verdient om in bestaande situaties voor 31 december a.s. tot een regeling te komen. De staat is er veel meer mee gebaat dat er zo weinig mogelijk conflictsituaties zijn bij het inwerking treden van de nieuwe wet. De Belastingdienst zal zich wellicht in voorkomende gevallen gesteund voelen door de nieuwe wetgeving. Het is echter afhankelijk van de individuele gevallen volstrekt ongewis hoe de Hoge Raad daarover gaat oordelen. Zoals Koos Boer al aangeeft, er zijn vele juridische klemmen en angels

ANBI en SBBI

Wetstechnisch en wetssystematisch is het onwenselijk dat de ANBI-regeling verder wordt aangescherpt (90%) en dat er een nieuwe regeling voor de SBBI komt. Politiek begrijp ik het wel, zie ondermeer de reactie van Scouting Nederland. Toch wordt het er allemaal zeer onduidelijk door. Amateurstische sportverenigingen mogen niet als ANBI worden aangemerkt (zie bijdrage van de heer Slot), maar periodieke giften aan verenigingen met meer dan 25 leden blijven aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Straks kan een amateurstische sportvereniging wel een SBBI zijn, zodat er ook geen schenk-of erfbelasting meer verschuldigd is. Kortom met wat omwegen wordt fiscaal hetzelfde bereikt De SBBI is nog niet verkend terrein, je zou het een open boek kunnen noemen. Vele vragen zijn terecht gesteld, maar niet beantwoord. Kunnen alleen verenigingen SBBI zijn en waarom? Waarom zou een stichting geen SBBI kunnen zijn? Kan een ab-houder dan zijn aandelen schenken aan een SBBI in de vorm van een periodieke gift? Kortom, er is hier nog veel denkwerk nodig. Wat betreft het overgangsrecht sluit ik mij aan bij het pleidooi van Rien van Gendt namens de SBF.

Conclusie

Samenvattend is het positief dat er een wetsontwerp voorligt. Positief is de nieuwe tarievenstructuur. Dat is een vereenvoudiging. Ondernemend Nederland wordt er ook beter van. Zo wordt de bof verruimd, zij het dat er nog weeffouten moeten worden weggewerkt (fictief ab) en onduidelijkheden moeten worden opgehelderd (vastgoedexploitatie en liquiditeiten). De introductie van het begrip afgezonderd particulier vermogen behoort tot de categorie experimentele kunstjes die juridisch nogal de nodige onzekerheden met zich meebrengt. De economische benadering voert daar de boventoon.

De aanscherping van de ANBI-eis kan achterwege blijven of verzacht worden (in plaats van 90%, bijvoorbeeld 75%). De introductie van de SBBI is het betreden van een volstrekt 'maagdelijk' speelveld. De wetgever laat de normen daar wel erg open. Per saldo en alles afwegend ben ik positief over dit wetsontwerp.

Mr M.L.A. van Rij
Ernst&Young